

EVIDENCA OBRAVNAVE UPORABNIKOV DROG (NIJZ 14)

Kontaktne podatki

Nacionalni inštitut za javno zdravje
Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
droge@nijz.si, podatkovni.portal@nijz.si

Pravna podlaga za zbiranje podatkov:

- Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (Uradni list RS, št. 65/00, 47/15, 31/18, 152/20 – ZZUOP, 175/20 – ZIUOPDVE, 203/20 – ZIUPOP DVE, 112/21 – ZNUPZ, 196/21 – ZDOsk, 206/21 – ZDUPŠOP, 141/22 – ZNUNBZ in 18/23 – ZDU-10), oznaka NIJZ14,
- Zakon o državni statistiki ZDSt (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/2001),
- Uredba (ES) št. 1338/2008 Evropskega parlamenta in sveta z dne 16. decembra 2008 o statističnih podatkih Skupnosti v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu.

Spremljanje pojava uporabe drog in obravnave uporabnikov drog, njihovih značilnosti in ovrednotenje izvedenih ukrepov, načrtovanje zdravstvene in socialne mreže, razvoj preventive in zdravstveno-vzgojne strategije ter načrtovanje bodočih usmeritev.

Kratek opis zbirke podatkov

Podatki o obravnavi uporabnikov drog so pomemben vir informacij za spremljanje, načrtovanje, vodenje in razvijanje zdravstvene dejavnosti. Pomembni so za ocenjevanje števila posameznikov, ki potrebujejo pomoč pri zdravljenju odvisnosti, so pa tudi osnova za poročanje in za mednarodne primerjave v okviru obveznosti do Evropskega urada za nadzor nad drogami in odvisnostjo (EMCDDA – European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) in drugih.

Obravnava je postopek pomoči uporabniku prepovedanih drog, ki ga izvajajo zaposleni v Centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od drog (CPZOD) na osnovi predhodno vsebinsko določenega in sprejetega programa.

Obravnava uporabnika prepovedanih drog se prične, ko ga odgovorni zdravnik sprejme v aktivni program obravnave.

Nabor vseh podatkov je usklajen z zahtevami EMCDDA za spremljanje kazalnika potreb po obravnavi uporabnikov drog (TDI – Treatment Demand Indicator).

Od leta 2005 se uporablja tudi Zbirni evidenčni list za popis uporabnikov drog, ki so v programu od prej in so obravnavani neprekinjeno in to niso uporabniki, ki so v tem letu obravnavo začeli na novo (popolnoma na novo ali po prekinitvi, daljši od šestih mesecev). Zbirni evidenčni list se pošlje enkrat letno.

Kratka zgodovina zbirke podatkov

Po 10-letnem obdobju zbiranja podatkov na nacionalni in tudi evropski ravni se je pojavila potreba po prenovi načina zbiranja podatkov. Pred letom 2013 so se podatki zbirali v papirni obliki, sedaj se zbirajo v elektronski obliki preko spletne aplikacije. Prenovljen vprašalnik Evidenca obravnave uporabnikov drog je stopil v veljavo od 1.1.2013 in je dostopen na <https://tdi.nijz.si/>.

Poročevalci, njihove obveznosti, zaščita podatkov

Poročevalci so vsi zavodi, ki opravljajo zdravstveno dejavnost na področju obravnave uporabnikov drog (Centri in ambulante za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od drog) in Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij v zavodih za prestajanje kazni zapora in prevzgojni dom Radeče. Zavodi so dolžni izpolniti obrazec za vsakega posameznika, ki vstopi v program zdravljenja. Izpolnjene obrazce o

uporabnikov drog, ki so iskali pomoč v posameznem programu, se sproti poročila preko spletne aplikacije. Vsi obrazci za preteklo leto morajo biti izpolnjeni najpozneje **do 20. februarja** tekočega leta.

Podatke o posameznih uporabnikih drog, ki jih iz centrov in ambulant za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog poročajo, ni več mogoče povezati z identiteto posameznikov, ker je namesto podatkov o identiteti za vsakega uporabnika uporabljena šifra soundex in stigmina šifro.

Metodološke osnove raziskovanja

Ciljna populacija: Vsaka oseba, ki vstopi v začeto obravnavo zaradi obravnave drog v centru v koledarskem letu (med 1. januarjem in 31. decembrom)

Enota poročanja: Vsi zavodi, ki opravljajo zdravstveno dejavnost na področju obravnave uporabnikov drog in Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij v zavodih za prestajanje kazni zapora in prevzgojni dom Radeče

Enota opazovanja: je posameznik

Referenčno obdobje: je koledarsko leto (med 1. januarjem in 31. decembrom).

Definicije

Evidenca obravnave uporabnikov drog je vprašalnik, v katerega se evidentira vsaka oseba (po metodi intervjuja), ki išče pomoč zaradi posledic uporabe prepovedanih drog v koledarskem letu (med vključno 1. januarjem in vključno 31. decembrom). Evidentira se oseba, ki vstopa v program **prvič** ali **ponovno**. Če oseba v istem koledarskem letu vstopi v program večkrat, se zapiše samo prva obravnava. Vprašalnik je sestavljen iz naslednjih sklopov: podatki izvajalca, opis kontakta uporabnika z izvajalcem, demografski podatki uporabnika, škodljiva uporaba drog, tvegano vedenje, kazalniki okužb, obravnava zaradi drugih bolezni in obravnava drugje.

Obravnava odvisnosti od drog pri osebah odvisnih od drog je opredeljena kot dejavnost oziroma dejavnosti, ki so neposredno usmerjene na osebe, ki imajo težave zaradi uporabe prepovedanih drog, in so namenjene doseganju določenih ciljev v zvezi z zmanjšanjem in/ali odpravo teh težav. Dejavnost izvajajo izkušeni in pooblašteni strokovnjaki v okviru priznanih postopkov zdravniške, psihološke ali socialne pomoči.

Program obravnave odvisnosti od drog je dejavnost, ki zagotavlja obravnavo odvisnosti od drog in pomoč osebam s težavami zaradi uporabe drog. Programi obravnave odvisnosti od drog se lahko izvajajo v specializiranih centrih, ki se osredinjajo na zdravljenje uporabnikov drog, ali v večjih centrih, usmerjenih na različne skupine uporabnikov (npr. duševne bolnike, uživalce alkohola itn.). Lahko so osnovani znotraj zdravstvenih ali nezdravstvenih, vladnih ali nevladnih, javnih ali zasebnih centrov. V našem primeru so to CPZOPD.

Evidentirana oseba – vprašalnik loči dve kategoriji evidentiranih oseb (osebo, ki prvič vstopa v določen program, tj prvič evidentirana oseba v tem programu, in osebo, ki ponovno vstopa v isti program po prekinitvi, daljši od **šestih mesecev**). Pri evidentiranju in vpisu osebe v evidenco se uporablja dve šifri: šifro Soundex in šifro, ki jo uporablja organizacija Stigma, kar zagotavlja anonimnost posameznika, a omogoča primerjave med obravnavami v različnih programih.

Začetek obravnave se šteje prvi uradni osebni stik med uporabnikom in programom. Med tem stikom mora biti omogočeno identificirati uporabnika (preprečevanje dvojnega štetja) ter oceniti uporabnikove značilnosti in potrebe, povezane s težavami zaradi uporabe drog.

Konec obravnave je, ko nastopi uradni zaključek (dogovorjen ali ne) ali ko uporabnik preneha obiskovati program za obravnavo odvisnosti ali ko umre. Razlog za konec obravnave je lahko opustitev zdravljenja uporabnika, končano zdravljenje prek centra oz. terapevta in smrt uporabnika.

Obdobje obravnave je opredeljeno kot obdobje storitve od začetka obravnave zaradi težav z drogami do konca predpisanega načrta obravnave.

Glavna droga je opredeljena kot droga, ki uporabniku ob vstopu v obravnavo povzroča največ težav. Običajno temelji na izjavi uporabnika in (ali) diagnozi, ki jo postavi terapevt. Za kodiranje podatka glavne droge se uporablja Avstralska klasifikacija MKB-10-AM. Podatek o glavni drogi je ključnega pomena in ga je treba poročati za vsakega uporabnika.

Dodatne droge so tiste droge, kot sta jih ocenila uporabnik in/ali terapevt, ki se uporabljajo poleg glavne droge in uporabniku povzročajo težave in/ali spremenijo naravo težave.

Tvegano vedenje je vbrizgavanje droge (ne glede na glavno ali dodatno drogo), pri čemer je podatek o tveganim vedenju (souporaba igel, brizg in preostalega pribora za vbrizgavanje; tvegano spolno vedenje) pomemben za ugotavljanje prenosa nalezljivih bolezni (hepatitis, HIV) ter drugih bolezni in poškodb pri uporabnikih drog.